

Büyüme ve Kalkınma Temelinde
İslam İktisadının
FAYDA RİSALESİ

Yusuf Dinç

İktisat Yayınları – 49
İslami Risaleleri Dizisi – 2

Yusuf Dinç, *Büyüme ve Kalkınma Temelinde İslam İktisadının Fayda Risalesi*

Yayına Hazırlayan: Emrah Yağmurlu
Musahhih: Hamit Kardeş

Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı: Sarıyıldız Ofset - Sertifika No.: 23593

İvedik Ağac İşleri San. Sit. 1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / Ankara

1. Baskı: İstanbul, 2020

ISBN: 978-625-7015-11-0

© İktisat Yayınları, 2020

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları

Aziz Mahmut Hüdayi Mh., Türbekapı Sk. No:13, 34672 Üsküdar/İstanbul

Tel: +90 (216) 532 63 70

www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve
İslam İktisadı Araştırma Merkezi'nin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Dinç, Yusuf

Büyüme ve Kalkınma Temelinde İslam İktisadının Fayda Risalesi

1. Baskı, xiv + 74 s., 13.5 x 21 cm

Kaynakça ve dizin var.

ISBN- 978-625-7015-11-0

1. Fayda 2. Bölüşüm 3. İslam iktisadı

**Büyüme ve Kalkınma Temelinde
İslam İktisadının
FAYDA RİSALESİ**

Yusuf Dinç

iktisat
yayınları

İktisat Risaleleri Dizisi

Bu dizide, alanında ileri düzeyde uzmanlaşmış isimlerden iktisatla ilgili temel kavram ve meselelerle alakalı kısa ve özgün incelemelere yer verilmektedir.

Dizide Yayınlanan Diğer Kitaplar

Sabri Orman, *Gazâli, Adalet ve Sosyal Adalet*

Yusuf Dinç

Doç. Dr. Yusuf Dinç, 2007 yılında AlbarakaTürk Katılım Bankası'nda katılım bankacılığı kariyerine başlamıştır. 2015 yılında Duke Üniversitesi Hukuk Fakültesine araştırmacı olarak katılmış, 2016-2017 yılları arasında Trakya Üniversitesi'nde yardımcı doçent olarak görev yapmıştır. İslami finans, bankacılık ve gölge bankacılık konularında çok sayıda kitap, makale ve yayını bulunmaktadır. Aynı zamanda faizsiz finans alanında ulusal ve uluslararası projelerin yürütücülüğünü gerçekleştirmiştir. 2017 yılından bu yana İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam İktisadı ve Finansı İngilizce Bölümü öğretim üyesidir. Halen bir dizi finansal kuruma danışmanlık yapmaktadır. Evli ve iki evlat babası olan Dinç, İngilizce bilmektedir.

*İki ihtimal var;
ya İslam iktisadını benimseyeceğiz ya da kapitalist olacağız.
Diğer bir deyişle ya insan olacağız ya da hayvansal güdülerin
esiri olacağız. Ya rasyonel ya da irrasyonel olacağız...
Ya yaratılardan esirgeyeceğiz ya da yaratılanı esirgeyeceğiz...
Ya olacağız ya da öleceğiz...
Başka önerme yok.*

İçindekiler

Takdim	xi
Önsöz	xiii
Giriş	1
1. Büyüme ve Kalkınma İlişkisi	7
2. Haz, Tatmin ve Fayda Teorisi	15
3. Gayret Maksimizasyonu	29
Sonuç	47
Notlar	51
Kaynakça	61
Dizin	71

Takdîm

İktisat gibi İslam iktisadı da belli “meta-ekonomik” kabullere dayanır. Daha doğrusu felsefi, tarihî ve kültürel farklılıklar İslam iktisadını farklı bir konuma getirir. Bu farklılıklar dikkate alınmazsa İslam iktisadının Modern Kapitalizmin bir varyantı olmaktan başka şansı yoktur.

İslam iktisadı çok disiplinli bir konudur: Kur’an-ı Kerîm, Fıkıh, Usûl-i Fıkıh, Kelâm, Hadis, Tefsir, Tasavvuf, Tarih, Coğrafya ilk akla gelenlerdir. Bunlardan kaynaklanmayan bir İslam iktisadı olmaz. Öte yandan İslam iktisatçısı, iktisat teorisi ve tarih kadar matematik ve istatistik bilmelidir.

Dahası İslam iktisadı sosyal sorunların çözümü konusunda kendini sorumlu görmelidir.

Bütün bunların temelinde İslam iktisadının (ve finansının) teorik ve felsefi bütünlüğe sahip olması yatmaktadır. İşte Yusuf Dinç’in elinizdeki çalışması bu yolda atılmış adımlardan biridir.

Yusuf Dinç bu kabuller etrafında iktisat teorisinin fayda konusu açısından felsefi yönünü dikkatle tartışmış ve göz ardı edilemeyen soyutluğu İslam iktisadı perspektifinden yeniden

yorumlamıştır. Böylece faydanın bilinenden daha büyük değerler alabileceğini göstermiş ve zamanı aşan bir karakter alabileceğini göstermiştir.

Fayda-miktar eksenini yerine fayda-zaman ekseninde tartışmasını geliştirirken hayatı ve rızık olarak fayda potansiyelini, Hâce Yûsuf b. Eyyûb el-Hemedânî'nin (öl. 535/1140) *Rûtbetü'l-Hayât*'ta ortaya koyduğu evreler üzerine oturtmuştur. Bu çalışma ileri tartışmalar için bir zemin oluşturmuştur. Okuyucuların İslam iktisat kuramına katkı sağlayacak bu eserden istifade etmesini diliyorum.

Ahmet Tabakođlu

Önsöz

Büyüme kapitalist model içerisinde hayatın her alanında karşımıza çıkan en temel olgudur. Çünkü arz üzerine kurulu model sürdürülebilirliğini büyümeye endekslemiştir. Sistemin kapitalist kodlarını yaymak ve yaşatmak için toplumlar da büyüme motivasyonu ile üstelik dönemine göre rasyonel veya irrasyonel kodlarla örgütlenir.¹ Fakat kitlelerin ve toplumların peşinden sürüklendikleri bu ideal, ucuz bir kurgu ve yanılsamadır. Çünkü kapitalizm, esirgeme modelidir.

Büyüme ancak ve sadece kapitalistin büyümesidir. Üstelik ortaya çıkan sonucun nimetleri diğerlerinden esirgenir. Kapitalizm, kapitalist büyümeden toplumların genel kitlelerinin payına düşen kalkınmayı (diğerlerine) bir lütufmuşçasına ikram eder. Hüsnü zanla düşünülebilir ki kapitalist modelde etkin olmasa da kalkınma anlamında bir ilerleme için toplumlar, ortaya çıkarılacak büyüme etrafında birleşir. Zannımızın gerekçesi, kapitalist büyümenin ne anlam taşıdığı ve sonucu hakkında toplumun genelinin fikir sahibi olmamasıdır. Oysa İslam'ın iktisadi modeli üretimde çoklu fayda yapısıyla kalkınmayı bir lütuf olarak değil bütüncül bir gereklilik olarak sunmaktadır.

Bu eserde fayda teorisi, İslam iktisadı perspektifinden büyüme ve kalkınma temelinde yeniden ele alınmıştır. Çalışmanın ilk bölümde büyüme ve kalkınma kavramları, ikinci bölümde fayda teorisi ve son bölümde model önerisine yer verilmiştir. Fayda kavramını somut (maddi) ve soyut (manevi) fayda biçiminde yeniden ele alan çalışmanın üretim-tüketim bütünlüğünden önerisini oluşturduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece kapitalizmin bölüşüm problemine, fayda maksimizasyonu yaklaşımı karşısında *gayret* ilkesiyle bir çözüm getirilmektedir. Aynı zamanda İslam iktisadı kurumlarının bu anlamdaki rolü incelenmektedir. Çalışma bu alanda İslam iktisadının teori geliştirme ihtiyacı bakımından boşluğu doldurmaktadır.

Bu risale iki yıllık bir araştırmanın sonucudur. Amacım kısa yazmak, uzun mütalaa etmektir veya az konuşup çok dinlemek...

Yusuf Dinç
İstanbul